

ἐκ μεταφορᾶς	226,000
κωμῶν τῶν μεταποιηθεισῶν εἰς μικρὰς πόλεις, ἀνερχόμενον εἰς κατοίκους	61,000
τὸ ὅλον	287,000

καὶ ὑπολογίζων 8 κατοίκους ἀνὰ πᾶσαν οἰκίαν, εὐρίσκει ὅτι αἱ ἀνακτιθεῖσαι πόλεις, ἀπὸ τοῦ 1833, περιέχουν 36,000 οἰκίας περίπου, αἱ ὁποῖαι, ἐκτιμώμεναι κατὰ μέσον ὅρον πρὸς 7,000 δραχμῶν ἑκάστη, ἀποφέρουσι κεφάλαιον ἐκ 252 ἑκατομμυρίων.

Προστιθέμενος εἰς ταῦτα τὸ δαπανηθὲν ποσὸν διὰ τὴν ἐπισκευὴν ἢ τὴν ἀνοικοδόμησιν τῶν οἰκιῶν 1600 χωρίων περίπου πυρποληθέντων ἢ καταστραφέντων, καταλήγει εἰς τὸν ἀριθμὸν 300 ἑκατομμυρίων.

Εἰάν τις τῶρα βούλεται ἵνα μάθῃ τίνι τρόπῳ οἱ Ἕλληνες, ὥς ἐκ τοῦ πολέμου περιελθόντες εἰς τὴν κατάστασιν τοῦ 1833,

ἐπύρκεσαν εἰς τὰς ὑπερόγκους δαπάνας τῆς οἰκίσσεως, ἀπαντῶμεν ὅτι τὸ θαῦμα τοῦτο κατέρθωσαν δι' ἐπιμόνου ἐργασίας κατὰ γῆν καὶ κατὰ θάλασσαν. Διὰ τῆς καλλιεργείας τῆς γῆς καὶ τῆς ἐπὶ τῶν πλοίων αὐτῶν μεταφορᾶς, καθάπερ καὶ πρὸ τοῦ πολέμου, τῶν σίτων τῆς Τουρκίας καὶ κυρίως τῆς Ρωσίας καὶ τῶν Παραδουναβίων Ἡγεμονειῶν εἰς Ἰταλίαν, Γαλλίαν καὶ Ἀγγλίαν, συνέρρευσαν παρ' αὐτοῖς τὰ ἀναγκαῖα χρήματα πρὸς τὴν ὕλικὴν ἀναγέννησιν τοῦ ἐθνικοῦ τούτου πυρῆνος ἐπινεμηθέντος αὐτοῖς τοσούτῳ φειδωλῶς.

Ὅπως δώσω τοῖς ἀναγνώσταις ἰδέαν τινὰ κατὰ προσεγγισμὸν τῶν ἐκ τῆς καλλιεργείας τῆς γῆς παραχθέντων πόρων, ἥτοι τῆς ἀποτελεσθείσης ἐκ τῆς γεωργίας προόδου, ἀρκοῦμαι νὰ παραθέσω συγκριτικὸν πῖνακα τῶν πραγματικῶν δημοσίων προσόδων τῶν ἐτῶν 1833 καὶ 1859.

ΠΡΟΫΠΟΛΟΓΙΣΜΟΙ ΕΠΙΘΕΩΡΗΜΕΝΟΙ

ΤΩΝ ΕΣΟΔΩΝ ΤΩΝ ΕΤΩΝ 1833 ΚΑΙ 1859

Δήλωσις τῶν ἀντικειμένων	Ἑσοδα	
	1833	1859
I. Φόροι ἄμεσοι.		
1. Ἐγγειος φόρος καὶ δικαιώματα ἐπικαρπίας ἐπὶ τῆς καλλιεργείας τῶν ἐθνικῶν γαιῶν	4,127,927	9,351,264
2. Μισθὸς ἐπὶ τῶν μαλισσῶν		66,577
3. " ἐπὶ τῶν ζώων	523,977	1,502,824
4. " ἐπὶ τῶν οἰκοδομῶν		312,772
5. Φόρος ἐπιτηδεύματος		376,150
II. Φόροι ἔμμεσοι.		
1. Τελωνιακὰ τέλη	2,043,500	4,389,633
2. Φόρος χαρτοσήμου καὶ ἐγγραφῆς		1,933,326
3. Δικαιώματα διάφορα	239,040	553,110
III. Δημόσια Καταστήματα.		
1. Ταχυδρομεῖα	9,625	292,966
2. Τηλεγραφεῖα		9,786
3. Ἐθνικὸν Τυπογραφεῖον	8,633	5,680
IV. Μισθώσεις καὶ ἐθνικαὶ γαῖαι.		
1. Μεταλλεῖα καὶ ἄλλα ὀρυκτά	5,906	428,288
Πρὸς μεταφορὰν	6,938,608	19,222,096

	Ἐκ μεταφορᾶς	6,938,608	19,222,096
2. Μεταλλικά ὕδατα	663		4,556
3. Ἀλυσκαί	137,830		543,373
4. Ἰχθυοτροφεία	102,812		195,932
5. Δάση	46,603		366,659
6. Δημόσιοι ἐλαιῶνες	103,123		133,103
7. Σταφίς Κορινθιακὴ καὶ αἶνοι	10,127		185,144
8. Κῆποι καὶ ἄλλαι περίφρακτοι γαῖαι	41,063		201,238
9. Κτήματα δι' ἐπιτροπείας νεμόμενα			22,067
10. Δημόσιοι οἰκοδομαὶ καὶ ἐργαστήσια σιδήρου κτλ.	99,981		55,198
11. Ὀρυζῶνες	3,308		
V. Ἐκποίησις ἐθνικῶν γαιῶν.			
1. Τόκοι καὶ χρεωλύσιον ἐπὶ τῆς προικοδοτ. γαιῶν.	5,088		313,282
2. Εἰσπράξεις διάφοροι κτλ.	19,745		335,753
3. Ὡσαύτως ἐκποιήσεις οἰκοπέδων			21,142
VI. Ἔσοδα διάφορα.			
1. Τόκοι ἐπὶ τῶν καθυστερουμένων φόρων			197,324
2. Ὡσαύτως 1000 μετοχῶν τῆς Ἐθνικῆς Τραπεζῆς.			94,000
3. Ἄλλα ἔσοδα τυχαῖα	60,117		238,899
4. Ἔσοδα ἐπὶ τῶν Ἐκκλησιαστικῶν κτημάτων			236,241
5. Εἰσπράξεις ἐπὶ τῶν κακλεισμένων χρήσεων	110,200		1,599,611
	Τὸ ὅλον	7,721,270	23,965,638

Ἐξάγεται ἐκ τοῦ πίνακος τούτου ὅτι ἐν τῷ διαστήματι τῶν 26 ἐτῶν οὐχὶ μικρὸν τεταραγμένων ἔνεκα ἐμφυλίων ἐρίδων, αἱ ἐκ τῆς γεωργίας πρόσοδοι ἠϋξήσαν κατὰ λόγον 4 πρὸς 3.

Ὅπως ἐνισχύσω τὸ πόρισμα τὸ ἐξαγόμενον ἐκ τῆς πολυστημάντου ἀντιπαραθέσεως τῶν ἀνωτέρω ἀριθμῶν προστίθῃμι τὸν ἀκόλουθον πίνακα τῆς εἰσαγωγῆς καὶ τῆς ἐξαγωγῆς τῶν 83 τελευταίων ἐτῶν τῶν προηγηθέντων τῆς ἐνώσεως τῆς Ἑπτανήσου.

Χῶραι	Ἀξία τῶν εἰσαχθέντων καὶ ἐξαχθέντων ἐμπορευμάτων κατὰ τὰ ἔτη					
	1858	1859	1860	1861	1862	1863
Γερμανία	11,704,074	10,201,239	12,022,390	11,173,373	10,472,199	11,032,630
Ἀμερικὴ	1,027,560	1,243,090	834,608	521,972	584,673	470,674
Ἀγγλία	20,387,040	21,644,013	27,444,432	25,834,767	24,003,341	27,832,630
Βέλγιον	579,184	244,466	443,836	293,471	732,323	703,633
Δακία	611,223	1,113,007	3,714,713	2,223,981	389,042	838,848
Αἴγυπτος	593,432	1,300,231	1,713,088	834,914	841,290	1,203,341
Γαλλία	9,367,436	10,269,024	9,736,336	11,155,473	11,093,680	12,037,766
Ὀλλανδία	1,406,140	932,004	746,319	503,173	434,933	64,003
Ἰταλία	3,486,120	2,612,036	2,836,184	3,011,031	3,061,097	2,848,064
Ῥωσία	1,720,486	2,207,313	4,363,764	3,940,977	2,253,110	4,210,540
Ἑπτάνησος	2,690,819	2,318,807	2,829,731	3,224,523	3,132,430	2,116,277
Τουρκία	12,100,090	14,745,769	14,113,267	13,281,901	14,943,077	16,138,971
Διάφορα κράτη	813,313	1,893,034	9,314	691		
Τὸ ὅλον	66,689,139	70,748,273	81,012,622	76,022,271	72,136,221	79,539,419

Ἐκ τοῦ πίνακος τούτου ἐξάγεται ὅτι αἱ ἐμπορικαὶ πράξεις τοῦ Βασιλείου προώδευσαν πάντοτε ἔτι καὶ κατὰ τὰ ἔτη τῆς μεσοβασιλείας μετὰ τὴν πτώσιν τοῦ Ὀθωνος. Αἱ πράξεις αὗται ἐν ἔτει 1865, ἥτοι μετὰ τὴν ἐνωσιν τῆς Ἑπτανήσου καὶ τὴν ἐντελῆ ἀφομοίωσιν τοῦ τελωνιακοῦ συστήματος τῶν δύο κρατῶν ἦσαν μετὰ:

τῆς Γερμανίας.....	ἐκ Δραχ.	16,921,431
τῆς Ἀμερικῆς.....	» »	1,451,421
τῆς Ἀγγλίας.....	» »	43,908,926
τοῦ Βελγίου.....	» »	577,463
τῆς Δακίας.....	» »	3,770,044
τῆς Αἰγύπτου.....	» »	1,588,781
τῆς Γαλλίας.....	» »	14,218,266
τῆς Ὀλλανδίας.....	» »	383,763
τῆς Ἰταλίας.....	» »	3,949,561
τῆς Ρωσίας.....	» »	7,582,670
τῆς Τουρκίας.....	» »	22,613,933
Τὸ ὅλον		116,966,259

Σημειωτέον ὅτι πρόκειται ἐνταῦθα περὶ εἰδικοῦ ἐμπορίου, ἐπειδὴ τὸ ὅλον τοῦ γενικοῦ ἐμπορίου τοῦ αὐτοῦ ἔτους ἦν 141,923,108 δραχμῶν.

Ἀλλ' ἐὰν ἡ πρόοδος τῆς γεωργίας ὑπῆρξεν ἐπαισθητὴ, ἡ πρόοδος τοῦ ἐμπορικοῦ ναυτικοῦ εἰκότως διελείπει τὸν θαυμασμόν. Τὸ ναυτικὸν τοῦτο εἶναι πράγματι ἡ πηγὴ τοῦ πλούτου τῆς Ἑλλάδος, ἥτις ἀνέκαθεν ὑπῆρξε χώρα πτωχὴ, ἅτε δὴ ὑπ' ὀρέων ἀπορρώγων ἐψιλωμένων καὶ ἀγόνων κεκαλυμμένη. Τὸ ἐμπορικὸν τοῦτο ναυτικόν, ὅπερ, μεταποιούμενον εἰς πολεμικόν, συνετέλεσεν ἰσχυρῶς εἰς τὴν ἐπιτυχίαν τοῦ ἀγῶνος, ἦν μετὰ τὸ πέρας αὐτοῦ λίαν ἡλαττωμένον, σχεδὸν κατεστραμμένον. Ἐν τοσούτῳ, τοιαύτη ὥθησις ἐδόθη εἰς τὴν ἀνάπτυξίν του, τοιαύτη τυγχάνει κατὰ θάλασσαν ἡ ἱκανότης τῶν Ἑλλήνων, ὥστε, εἰς ἐν τρίτον αἰῶνος πολιτικῆς ὑπάρξεως, ὁ ἀριθμὸς τῶν ἐμπορικῶν πλοίων τῆς χώρας ἀνῆλθεν ἐκ 500 εἰς 5000 πλοῖα πρῶτης καὶ δευτέρας κλάσεως! Κατὰ τὸν γενικὸν πίνακα τοῦ μετὰ τῶν ξένων ἐθνῶν ἐμπορίου τῆς Ἑλλάδος ἐπὶ τοῦ 1865, δημοσιευθέντα πρὸ μικροῦ ὑπὸ τοῦ ὑπουργείου τῶν οἰκονομικῶν, ἡ πραγματικὴ ποσότης τοῦ

ἐμπορικοῦ ναυτικοῦ τῶν ἰδίων κλάσεων, τῇ 31 δεκεμβρίου τοῦ αὐτοῦ ἔτους, ἀνῆρχετο εἰς 5,744 πλοῖα, συγκροτούμενα ὑπὸ 32,543 ναυτῶν καὶ ὄντα χωρητικότητος 326, 690 τόννων. Ἄλλως τε, ἡ ὑπὸ τὴν ἐποψὴν ταύτην γενομένη πρόοδος οὐδέποτε διημφισβητήθη. Ὁ γαλλικὸς καὶ ὁ ἀγγλικὸς τύπος τὴν ἀνεγνώρισε καὶ πολλάκις τὴν ἐκήρυξε.

Ποιήσωμεν νῦν λόγον ἐτέρας τινὸς προόδου δηλονότι τῶν κατασκευασθεισῶν ἐν Ἑλλάδι ὁδῶν ἐκ τοῦ χρόνου τῆς ἀναγεννήσεώς της, ἐπειδὴ παρὰ πάντων εὐλόγως ὁμολογεῖται ὅτι αἱ ὁδοὶ εἰσὶν ἐξαιρετικῶς ἡ λίθος τῆς βρασάνου τῆς ὑλικῆς προόδου μιᾶς χώρας.

Πρὶν ἢ ἐπιληφθῶ τοῦ θέματος τούτου ἐπιτραπήτω μοι νὰ ἀποτολμήσω κατὰ τῆς γενικῆς ταύτης προτάσεως τροπολογίαν τινὰ τείνουσαν νὰ περιορίσῃ, κατὰ τινὰ βαθμὸν, τὴν δύναμιν τοῦ αξιώματος τούτου ὡς πρὸς τὴν Ἑλλάδα.

Ἡ χώρα αὕτη οὐχὶ μόνον περικυκλοῦται ὑπὸ θαλάσσης, τοῦθ' ὅπερ τὴν καθιστᾷ χερσονήσον, ἀλλὰ καὶ διατέμνεται ὑπὸ πολυαρίθμων κόλπων, μᾶλλον ἢ ἥττον βαθέων, ἐξ ὧν εἷς, ὁ τῆς Κορίνθου διήκει ἐκ δυσμῶν πρὸς ἀνατολὰς σχεδὸν διαμπερές. Διὰ τὰς οὕτω ἐσχηματισμένas χώρας, αἱ ὁδοὶ, οὔσαι ἄλλως τε λίαν ὠφέλιμοι, οὐχ ἥττον στεροῦνται τοῦ χαρακτῆρος ἐκείνου τῆς ἀπολύτου ἀνάγκης ὃν ἔχουσιν ἀλλοχοῦ ἐνθα ἡ ἐλλειψὶς αὐτῶν παραλύει τὴν γεωργίαν.

Ὅπως ἂν ᾖ, αἱ διοικήσεις αἱ διαδεχθεῖσαι ἀλλήλας πρὸ πάντων ἀπὸ τοῦ 1856, ὥπλισθῆσαι διὰ τῶν διατάξεων τοῦ νόμου τῆς 14 Σεπτεμβρίου 1852 ἀνέλαβον ὀριστικῶς ἵνα προικοδοτήσωσι κυρίως τὴν χώραν ὁδοὺς προωρισμένας νὰ διανοίξωσιν ἐξοδὸν πρὸς τὴν θάλασσαν εἰς τὰ προϊόντα τῶν μεσογείων τόπων. Τοιούτῳ τρόπῳ κατασκευάσθησαν βαθμηδὸν αἱ ἐφεξῆς ὁδοί: